

Eftirlaunasjóður FÍA

Tryggingafræðileg athugun í árslok 2019

Apríl 2020

Efnisyfirlit

Inngangur	3
Niðurstaða úttektar	4
Forsendur úttektar	6
Niðurstaða miðað við staðlaðar forsendur	7
Eignir, rekstur og endurmat.....	8
Örorkuframlag.....	9
Niðurlag.....	10
Söguleg þróun	11
Viðauki TAFLA 1.....	14
Viðauki TAFLA 2.....	15

Inngangur

Talnakönnun hf. hefur samkvæmt beiðni stjórnar Eftirlaunasjóðs FÍA athugað tryggingafræðilega stöðu sjóðsins miðað við árslok 2019. Athugunin fólst í að reikna annars vegar áfallna skuldbindingu miðað við áunnin réttindi sjóðfélaga og hins vegar heildarskuldbindingu miðað við að sjóðfélagar héldu áfram að greiða í sjóðinn þar til þeir færu á lífeyri. Vigfús Ásgeirsson tryggingastærðfræðingur sjóðsins vann athugunina samkvæmt samþykktum sjóðsins og í samræmi við 24. grein laga nr. 129/1997 og ákvæði IV. kafla reglugerðar nr. 391/1998 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Vigfús er með viðurkenningu Fjármálaeftirlitsins samkvæmt 39. gr. laga nr. 56/2010 um váttryggingastarfsemi en í viðurkenningunni felst meðal annars heimild til að gera tryggingafræðilega athugun á fjárhag hérlandra lífeyrissjóða í samræmi við 24. gr. laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, nr. 129/1997. Auk Vigfúsar kom Arnór Ingi Finnbjörnsson, stærðfræðingur hjá Talnakönnun, að verkinu.

Gögn um sjóðfélaga voru fengin úr Kríukerfi FUGLA ehf. Upplýsingar um kyn og fæðingardag hvers sjóðfélaga, fæðingardag maka, samtals áunnin réttindi sjóðfélagans og nýjustu upplýsingar um iðgjaldagreiðslur. Hjá lífeyrisþegum voru upplýsingar um tegund lífeyris og lífeyrisréttindin í desember 2019.

Sjóðfélögum er skipt í þrjá hópa:

1. Sjóðfélagar sem greiddu iðgjöld til sjóðsins á árinu 2019.
2. Sjóðfélagar með geymd réttindi, það er greiddu hvorki iðgjöld né þáðu lífeyri á árinu 2019.
3. Lífeyrisþegar í desember 2019.

Áreiðanleiki gagnanna var kannaðar með ítarlegum samanburði við gögn síðustu ára og tölur úr ársreikningi. Ágætis samræmi var þar á milli eftir að búið var að fá ný gögn um þá einstaklinga sem eiga rétt í sjóðnum.

Niðurstaða úttektar

Heildarstaða sjóðsins skiptist annars vegar í áfallna stöðu og hins vegar framtíðarstöðu. Áfallin staða er mismunur á núverandi eignum sjóðsins og áföllnum lífeyrisskuldbindingum til sjóðfélaga. Á sama hátt er framtíðarstaðan mismunur á núvirði framtíðariðgjalda núverandi sjóðfélaga og núvirði framtíðarlífeyrisskuldbindinga til sjóðfélaga miðað við tryggingafræðilegar forsendur.

Taflan hér að neðan sýnir niðurstöðu athugunarinnar. Til samanburðar er sýnd niðurstaða síðustu úttektar. Allar fjárhæðir eru í þúsundum króna á verðlagi við árslok hvors árs. Úttektin sýnir að heildarstaða sjóðsins er jákvæð um 2.589 milljónir eða um 3,9%. Það er betri staða en í árslok 2018 þegar staðan var jákvæð um 1.123 milljónir. Áfallin staða er jákvæð um 2.531 milljón en hún var jákvæð um 972,9 milljónir í árslok 2018. Áfallin staða styrktist því um 1.559 milljónir á árinu 2019 eða um 4,3% af áfallinni skuldbindingu sjóðsins í lok árs 2019.

Heildarstaða	2019	2018
Framtíðariðgjöld	30.302.148	28.259.318
Eign	40.816.969	35.727.212
Kostnaður	-2.546.586	-2.262.423
Heildareign	68.572.531	61.724.107
Lífeyrisskuldbindingar	65.983.403	60.611.187
Eignir umfram skuldir	2.589.128	1.112.920
Staða	3,9%	1,8%

Áfallin staða	2019	2018	Framtíðarstaða	2019	2018
Höfuðstóll	43.536.968	37.374.888	Framtíðariðgjöld	30.302.148	28.259.318
Viðbót vegna endurmats	-2.719.999	-1.647.676	Rekstrarkostnaður	-763.041	-674.273
Fjárfestingakostnaður	-1.317.668	-1.186.690			
Rekstrarkostnaður	-465.878	-401.460			
Áfallin eign	39.033.423	34.139.062	Framreiknuð eign	29.539.108	27.585.044
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar	36.501.460	33.166.155	Framtíðar- lífeyrisskuldbindingar	29.481.943	27.445.032
Eignir umfram skuldir	2.531.963	972.908	Eignir umfram skuldir	57.165	140.012
Staða	6,9%	2,9%	Staða	0,2%	0,5%

Iðgjald í VIRK endurhæfingarsjóð er 0,10% af stofni til iðgjalds og lækkar því væntar iðgjaldatekjur sjóðsins sem því nemur en að sama skapi eru væntingar um að örorkuskuldbindingar sjóðsins lækki. En það á eftir að koma í ljós hversu mikið örorkubyrðin lækkar (sem þýðir lægri örorkulíkur) og mun reynsla næstu ára

skera úr um það. Á meðan verður ekki tekið tillit til áhrifa þessara útgjalda í tryggingafræðilegri athugun, það er hvorki í útreikningi á núvirði væntra iðgjalda eða örorkuskuldbindinga.

Heildarstaða sjóðsins er jákvæð um 3,9% og því innan þeirra marka sem lög kveða á um. Þar segir að heildarstaðan eigi að jafnaði að vera innan 5% vikmarka og aldrei utan 10% marka.

Tryggingafræðileg athugun byggir nú í fyrsta sinn á stöðluðum lífslíkum sem byggja á reynslu árána 2014 – 2018 og stöðluðum örorkulíkum sem byggja á reynslu árána 2011 – 2016. Fjallað er um áhrif þessara breytinga á skuldbindingar sjóðsins á síðu 7.

Heildarlífeyrisskuldbindingar EFÍA í árslok 2019 voru 65.983 milljónir og hækkuðu um 5.372 milljónir á árinu. Breytingar á heildar- og áfallinni stöðu eru sýndar hér í eftirfarandi tveimur töflum:

Yfirlit um breytingu á tryggingafræðilegri stöðu samtryggingardeildar		
Eignir	2019	2018
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjors í árslok	68.572.531	61.724.107
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjors í ársbyrjun	61.724.107	54.994.804
Hækkun/lækkun endurmetinnar eignar á árinu	<u>6.848.424</u>	<u>6.729.303</u>
Skuldbindingar		
Skuldbindingar í árslok	65.983.403	60.611.187
Skuldbindingar í ársbyrjun	60.611.187	53.316.963
Hækkun/lækkun skuldbindinga á árinu	<u>5.372.216</u>	<u>7.294.224</u>
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu á árinu	1.476.208	-564.921

Yfirlit um breytingar á áföllnum lífeyrisskuldbindingum samtryggingardeildar		
	2019	2018
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í ársbyrjun	33.166.155	30.212.813
Hækkun áunnina réttinda vegna breytinga á samþykktum	0	0
Hækkun lífeyrisskuldbindinga vegna vaxta og verðbóta	2.149.812	2.146.665
Hækkun áunnina réttinda vegna iðgjalda ársins	2.302.496	2.114.597
Lækkun vegna greidds lífeyris á árinu	-956.262	-914.077
Hækkun vegna breyttra dánarlíka	365.823	0
Lækkun vegna breyttra örorkulíka	-95.894	0
Hækkun/lækkun vegna annarra breytinga	<u>-430.669</u>	<u>-393.844</u>
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í árslok	<u>36.501.460</u>	<u>33.166.155</u>

Forsendur úttektar

Ellilífeyrir

1. Reiknað er með að starfandi sjóðfélagar hefji töku ellilífeyris frá og með 65 ára afmælisdegi.
2. Áunninn réttur til ellilífeyris frá og með 65 ára aldri er áunninn lífeyrisréttur í árslok 2019 samkvæmt réttindabókhaldi sjóðsins
3. Réttur ellilífeyrisþega á mánuði er lífeyrisgreiðsla í desember á janúarverðlagi.
4. Aldursháð réttindatafla gefur áunnin réttindi til ellilífeyris frá og með 65 ára aldri. Réttindin eru verðtrygð miðað við hækkun vísitölu neysluverðs frá vísitölu hvers mánaðar.

Örorkulífeyrir

1. Allir sem eiga ellilífeyrisréttindi hjá sjóðnum eiga rétt á örorkulífeyri, ef örorka þeirra er metin 50% eða meira og þeir verða fyrir tekjumissi.
2. Fyrir fulla (100%) örorku er áunninn örorkulífeyrir 75% af áunnum ellilífeyrisrétti og hlutfallslega minni fyrir minni örorku. Virkir sjóðfélagar eiga rétt á viðbót með framreikningi samkvæmt reglum í 12. grein samþykka sjóðsins.
3. Réttur örorkulífeyrisþega á mánuði er örorkulífeyrisgreiðsla desembermánaðar á janúarverðlagi.
4. Örorkulífeyrir greiðist til ellilífeyrisaldurs samkvæmt ofanskráðum reglum. Frá þeim tíma er greiddur ellilífeyrir.

Makalífeyrir

1. Makar allra þeirra sem eiga ellilífeyrisréttindi hjá sjóðnum eiga rétt á makalífeyri við fráfali sjóðfélaga.
2. Áunninn makalífeyrir er 48% áunnins ellilífeyris. Makar virkra sjóðfélaga og örorku- og ellilífeyrisþega fá viðbót með sams konar framreikningi og gildir um örorkulífeyri.
3. Makalífeyrir er greiddur til æviloka eftirlifandi maka svo fremi makinn giftist ekki aftur eða hefji sambúð sem jafna má við hjónaband.
4. Réttur makalífeyrisþega er greiðslan í desember á janúarverðlagi.

Barnalífeyrir

1. Við andlát eða starfsorkumissi sjóðfélaga fá börn þeirra rétt á lífeyri fram að 20 ára aldri.
2. Mánaðarlegur barnalífeyrir er 33.265 krónur á mánuði vegna andláts sjóðfélaga og 22.176 krónur vegna örorku.
3. Réttur núverandi barnalífeyrisþega er greiðslan í desember á janúarverðlagi.

Almennar forsendur

1. Ávöxtun 3,5% umfram hækkunir vísitölu neysluverðs.
2. Íslenskar lífslíkur miðað við reynslu árána 2014 til 2018.
3. Íslenskar barneigna- og hjúskaparlíkur nema að raunveruleg hjúskaparstaða er notuð hjá lífeyrisþegum.
4. Örorkulíkur sem taka mið við reynslu árána 2011 til 2016 hjá íslenskum lífeyrissjóðum.

Niðurstaða miðað við staðlaðar forsendur

Töflurnar hér að neðan sýna niðurstöður athugunarinnar með samanburði við bæði staðlaðar forsendur og stöðu sjóðsins nú ef útreikningur væri með þeim lífs- og örorkulíkum sem notaðar voru til grundvallar útreiknings í síðustu úttekt á sjóðnum. Væntar lífslíkur sjóðfélaga byggja nú á reynslu allra Íslendinga á árunum 2014 – 2018 í stað árána 2010 – 2014. Væntar örorkulíkur byggja nú á reynslu íslenskra lífeyrissjóða á árunum 2011 – 2016 í stað árána 1998 – 2002.

Tryggingafræðilegar forsendur eru staðlaðar að öllu leyti nema því að miðað er við raunverulega hjúskaparstöðu lífeyrisþega en ekki staðlaðar hjúskaparlíkur. Ef stöðluðu forsendurnar hefðu verið notaðar hefði áfallin staða í árslok 2019 batnað um 0,6% og heildarstaða um 0,3%. Uppfærsla á lífs- og örorkulíkum veikir áfallna stöðu sjóðsins um 0,8% og heildarstöðuna um 0,5%.

Niðurstaða í árslok 2019	Forsendur úttektar	Staðlaðar forsendur	Óbreyttar forsendur
ÁFALLIN STAÐA			
Höfuðstóll	43.536.968	43.536.968	43.536.968
Viðbót vegna endurmats	-2.719.999	-2.719.999	-2.719.999
Fjárfestingarkostnaður	-1.317.668	-1.317.668	-1.317.668
Áfallinn rekstrarkostnaður	-465.878	-464.346	-464.979
Eign	39.033.423	39.034.955	39.034.322
<hr/>			
Áfallnar skuldbindingar	36.501.460	36.308.502	36.231.531
Eignir umfram skuldb.	2.531.963	2.726.453	2.802.791
Staða	6,9%	7,5%	7,7%

Niðurstaða í árslok 2019	Forsendur úttektar	Staðlaðar forsendur	Óbreyttar forsendur
HEILDARSTAÐA			
Framtíðar iðgjöld	30.302.148	30.302.148	30.195.261
Eign	39.033.423	39.034.955	39.034.322
Framtíðarrekstrarkostnaður	-763.041	-764.573	-763.940
Heildareign	68.572.531	68.572.531	68.465.643
<hr/>			
Heildarskuldbindingar	65.983.403	65.790.445	65.563.078
Eignir umfram skuldb.	2.589.128	2.782.086	2.902.565
Staða	3,9%	4,2%	4,4%

Eignir, rekstur og endurmat

Verðbréf í eigu sjóðsins voru endurmetin með því að núvirða þau til að sömu forsendur um vexti giltu um eignir og skuldbindingar og gaf það neikvæðar 2.720 milljónir króna eða 6,2% af bókfærðri eign. Núvirði fjárfestingargjalda er 1.318 milljónir og nettóendurmat því neikvætt um 4.038 milljónir eða 9,3% af eign.

Fjárhæðir í þús. króna			
Efnahagur 31/12 2019	Bókfært	Endurmetið verðmæti	Endurmat
Verðbréf með föstum tekjum	21.960.858	19.780.047	-2.180.811
Veðlán	0	0	0
Verðbréf með breyttil. tekjum	19.951.229	19.412.041	-539.188
Bundnar bankainnistæður	0	0	0
Hús- og fullnustueignir	0	0	0
Kröfur	183.622	183.622	0
Sjóður og veltiinnlán	1.495.149	1.495.149	0
Skuldir	-53.890	-53.890	0
Eign skv. ársreikningi	43.536.968		-2.719.999
Endurmat	-2.719.999		
Fjárfestingargjöld	-1.317.668	Meðaltal	Núv.
Tryggingafræðileg eign	39.499.301	56.177	1.317.668

Einstök verðbréf voru ekki núvirt af Talnakönnun heldur var stuðst við útreikninga sem sjóðurinn útvegaði. Talnakönnun sendi framkvæmdastjóra sjóðsins orðsendingu í tölvupósti um að reglur um endurmat væru óbreyttar frá fyrra ári (sjá skýrslu í fyrra).

Endurmatsverð eigna var borið saman við bókfært verð eigna og gengið úr skugga um að bókfærða verðið stemmdi við ársreikning. Eins voru valin nokkur verðbréf og endurmatsverð þeirra reiknað hjá Talnakönnun. Niðurstöður þeirra útreikninga stemmdu við endurmatsverðmætið frá sjóðnum.

Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður vegna fjárfestinga var 56,2 milljónir eins og fram kemur í töflunni að ofan og núvirðið 1.318 milljónir. Annar rekstrarkostnaður var 52,4 milljónir og að núvirði 1.229 milljónir sem dragast frá heildareign.

Ofangreindar kostnaðartölur eru 3ja ára meðaltal árána 2017 – 2019 uppfært frá meðalvísitölu neysluverðs til verðtryggingar hvers árs til janúarvísitölu árið 2020.

Örorkuframlag

EFÍA er aðili að örorkusamkomulagi fjögurra lífeyrissjóða, Íslenska lífeyrissjóðsins, Lífeyrissjóðs Rangæinga og Lífeyrissjóðs tannlækna auk EFÍA.

Samkomulagið gengur út á það að lífeyrissjóðirnir greiða sameiginlega allan örorkulífeyri hjá sjóðunum og er hlutfall hvers lífeyrissjóðs reiknað árlega vegna örorkutilvika þess árs. Hlutdeild EFÍA var 54,2% í örorkulífeyrisgreiðslum vegna þeirra tilvika sem féllu til á árinu 2014, 54,0% árið 2015, 53,0% árið 2016 og 50,3% árið 2017. Það er ekki búið að reikna hlutdeild sjóðanna vegna tilvika ársins 2018 og 2019 en það er áætlað það sama og árið 2017 þar til búið er að reikna það. Ekki hefur náðst að reikna mismun skuldbindinga sjóðsins með og án samkomulagsins í árslok 2019 þegar þessi skýrsla er rituð þar sem gögn vegna þessa hafa ekki borist Talnakönnun. Taflan hér að neðan nær því aðeins til ársloka 2018. Útreikningur á lífeyrisskuldbindingu EFÍA í tryggingafræðilegri athugun hefur alltaf miðað við tryggingafræðilegar forsendur sjóðsins sjálfs en ekki hefur verið tekið tillit til örorkusamkomulagsins.

Eftirfarandi tafla sýnir niðurstöðuna árin 2012 til 2018:

ÁR	Skuldbinding EFÍA með samkomulagi	Skuldbinding EFÍA án samkomulags	Mismunur		Hlutfall af áf. skb.
2012	388.398.225	368.036.960	20.361.264	5,53%	0,09%
2013	464.400.952	581.396.596	-116.995.644	-20,12%	-0,52%
2014	599.152.761	631.394.160	-32.241.399	-5,11%	-0,14%
2015	545.452.782	567.033.720	-21.580.939	-3,81%	-0,09%
2016	501.539.089	469.186.005	32.353.085	6,90%	0,12%
2017	579.702.116	408.444.273	171.257.843	41,93%	0,57%
2018	671.656.291	524.595.799	147.060.492	28,03%	0,44%

Skuldbindingar EFÍA án samkomulags hér eru ekki nákvæmlega þær sömu sem eru sýndar í skýrslu um tryggingafræðilega athugun. Hér hefur ekki verið tekið tillit til breytingar á vísitölu frá desember úttektarárs til janúar næsta árs og útgjöldunar vegna mismunar á iðgjöldum ársins í ársreikningi og iðgjöldum ársins í tryggingafræðilegum gögnum.

Skuldbinding EFÍA með samkomulagi fyrir árið 2018 er reiknuð út frá sömu hlutfallstölum og voru reiknaðar fyrir árið 2017 þar sem tölurnar fyrir 2018 enn áætlaðar.

Niðurlag

Áunnin lífeyrisréttindi hjá EFÍA voru skert alls fjórum sinnum frá árslokum 2008 til ársloka 2013 en árin eftir hrun reyndust sjóðnum erfið. Góð ávöxtun árið 2015 ásamt mjög hagstæðri þróun örorkuskuldbindinga á árinu 2015 skilaði því að áfallin staða sjóðsins var jákvæð um 15,3% í árslok 2015 og í framhaldinu voru áunnin réttindi hækkuð um 3,0%. Eftir hagfellt ár í fjárfestingum er tryggingafræðileg staða sjóðsins í árslok 2019 góð, áfallin staða er jákvæð um 6,9% og heildarstaðan jákvæð um 3,9%.

Það er hins vegar ljóst að nokkrar breytingar verða á stöðu sjóðsins þegar spá um lækkun á dánartíðni á komandi áratugum verður tekin með en nýjar eftirlifendatöflur taka væntanlega gildi gildi við gerð næstu eða þarnæstu tryggingafræðilegu athugunar. Skuldbindingar lífeyrissjóða munu aukast og jafnframt sýna réttari niðurstöðu sem á að tryggja að hver kynslóð fái greiddan sanngjarnan lífeyri, hvorki sé verið að ganga á hlut þeirra sem eru komnir á lífeyri né þeirra sem eiga eftir að hefja töku lífeyris.

Þessi tryggingafræðilega athugun byggir á þeim gögnum og forsendum, sem gert hefur verið grein fyrir í skýrslu þessari, ásamt hefðbundnum tryggingafræðilegum útreikningum. Niðurstaðan virðist í ágætu samræmi við niðurstöðu fyrri ára.

Gert í Reykjavík 18. apríl 2020

TALNAKÖNNUN HF.

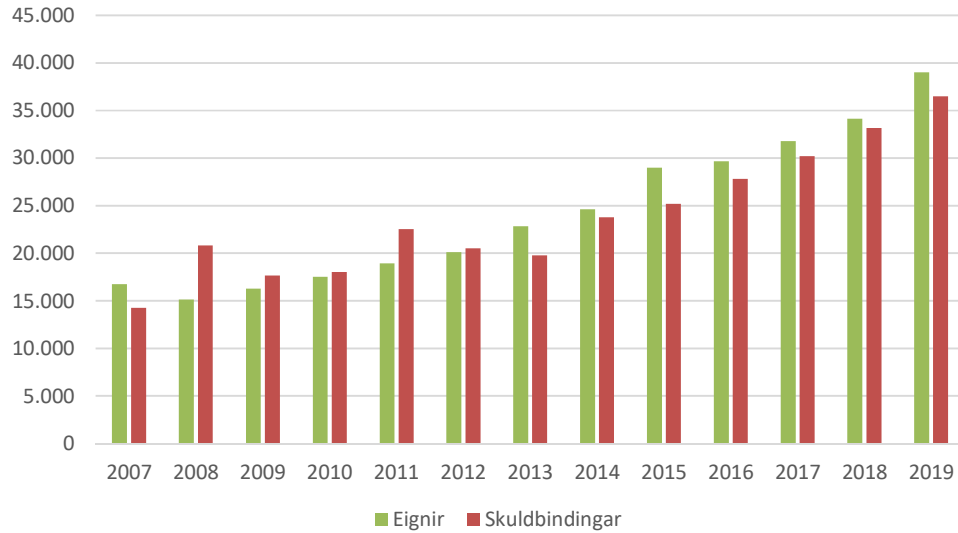
Vigfús Ásgeirsson
Tryggingastærðfræðingur sjóðsins

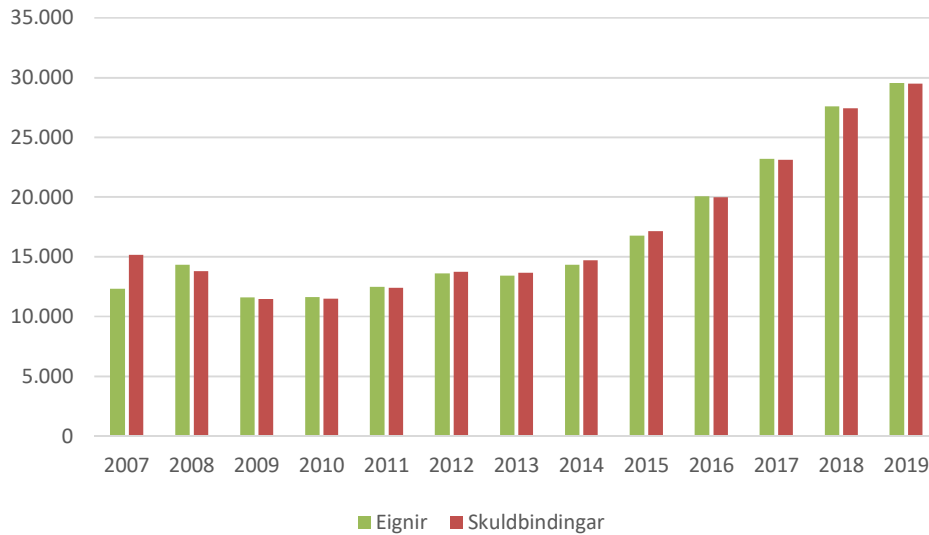
Arnór Ingi Finnbjörnsson
Sérfræðingur hjá Talnakönnun hf.

Söguleg þróun

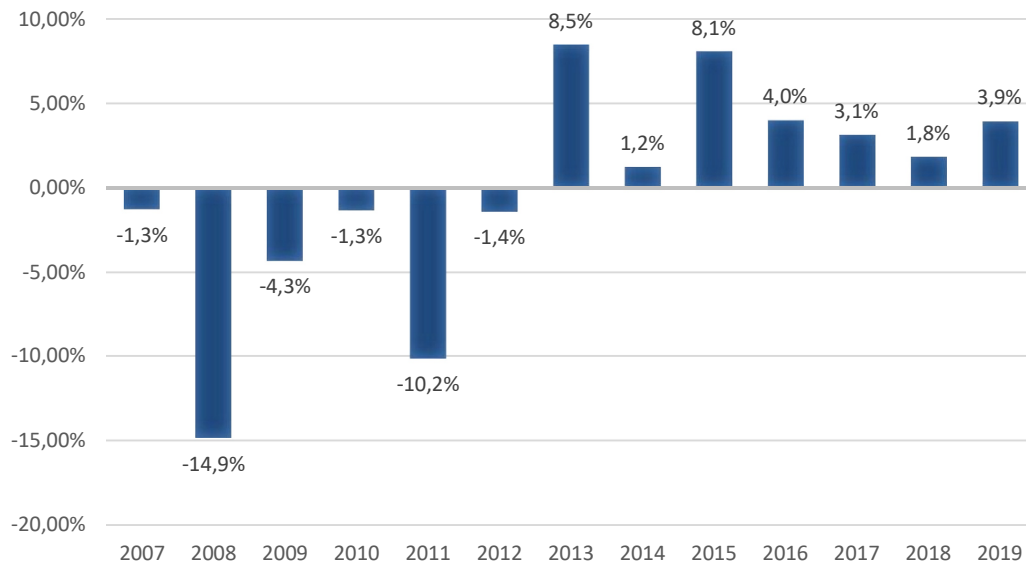
Áfallin staða sjóðsins árin 2007 - 2019

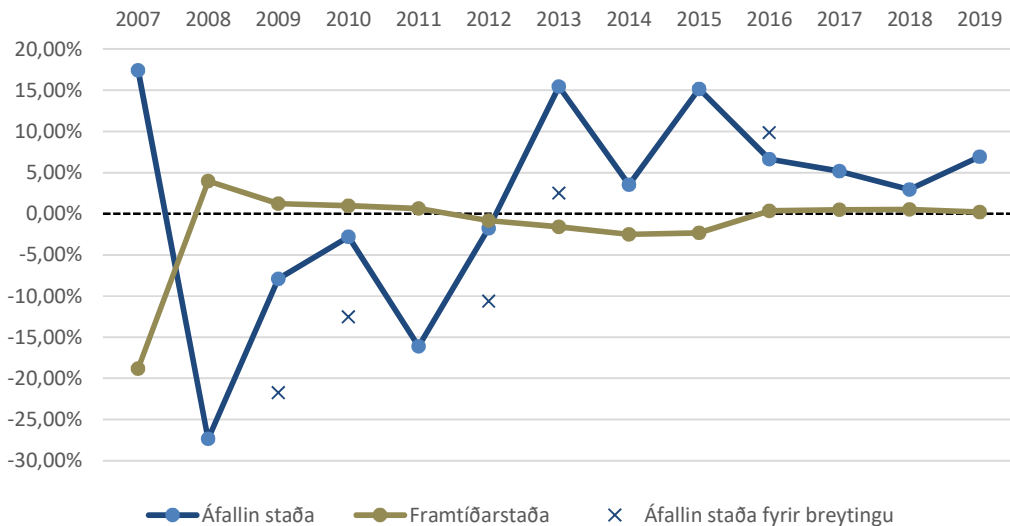
Framtíðarstaða sjóðsins árin 2007 - 2019

Heildarstaða sjóðsins árin 2007 - 2019

Áfallin og framtíðarstaða sjóðsins

Fimm breytingar hafa átt sér stað á árunum lífeyrisréttindum sjóðfélaga frá og með árslokum 2008. Í úttektinni í árslok 2008 voru öll áunnin réttindi lækkuð um 15,0% og í úttekinni ári síðar voru öll áunnin réttindi lækkuð um önnur 10,0% til viðbótar. Í árslok 2011 voru áunnin réttindi lækkuð um 9,0% og síðan um önnur 11,2% ári síðar og náði sjóðurinn þá jákvæðri áfallinni stöðu í fyrsta sinn frá hruninu 2008. Mikil styrking á framtíðarstöðu sjóðsins á árinu 2008 kemur til vegna breytinga á réttindatöflum sjóðsins en þá var skipt yfir í aldursháða innvinnslu réttinda. Á miðju ári 2016 voru áunnin réttindi í árslok 2015 hækkuð